

MỘT VÀI NÉT VỀ ĐỔI MỚI TỔ CHỨC TÒA ÁN Ở CỘNG HÒA PHÁP¹²

RACHIDA DATI

Chưởng ấn, Bộ trưởng Bộ Tư pháp

I. SỰ CẦN THIẾT ĐỔI MỚI TỔ CHỨC TÒA ÁN

1. Cải cách bản đồ tư pháp trước hết phải vì lợi ích của công dân, những người mong muốn một nền tư pháp chất lượng.

a. Vụ án Outreau là một bài học kinh nghiệm về một thẩm phán phải giải quyết một vụ việc khó mà không được hỗ trợ một cách đầy đủ trong một tòa án nhỏ. Thẩm phán làm việc cô lập thì sẽ gặp nguy hiểm.

Nghị viện đã kiến nghị tăng cường nguyên tắc làm việc tập thể.

Làm thế nào có thể kiểm tra, giám sát thủ tục tạm giam nếu không có cơ chế làm việc tập thể? Làm thế nào điều tra những vụ án khó nếu chỉ có một mình? Làm thế nào hỗ trợ các thẩm phán trẻ nếu không có các thẩm phán đàn anh cùng làm việc?

Tòa án sơ thẩm thẩm quyền rộng có quy mô đủ lớn sẽ đảm bảo:

- Cơ chế xét xử tập thể được tăng cường
- Các thẩm phán trẻ được trợ giúp
- Đội ngũ cán bộ được tăng cường
- Thẩm phán được phân công theo chuyên môn

b. Vì lợi ích của người dân, các tòa án phải có một khối lượng hoạt động đủ để có thể

¹ Tổng hợp từ bài phát biểu của bà Rachida DATI, Chưởng ấn, Bộ trưởng Bộ Tư pháp về việc thành lập ủy ban tư vấn về bản đồ tư pháp. Hình ảnh sử dụng trên trang ibanet.org (Civillawinfor)

² Các bài viết liên quan:

<https://thongtinphapluatdansu.edu.vn/2019/01/13/doi-moi-to-chuc-he-thong-toa-an-tai-cong-hoa-phap/>
<https://thongtinphapluatdansu.edu.vn/2020/04/07/khi-quit-ve-to-chuc-he-thong-ta-n-o-cong-ha-phap/>

xét xử tốt.

Thẩm phán phải có khả năng xét xử những vụ kiện ngày càng phức tạp, đòi hỏi phải có chuyên môn ngày càng sâu.

Đó là một bảo đảm pháp lý cần thiết đối với người dân. Đó cũng là bảo đảm thống nhất án lệ.

Nhìn chung, nếu hoạt động dưới một mức nhất định thì tòa án không thể thực thi công lý một cách hiệu quả.

c. Hệ thống hiện nay có nhiều điểm mất cân đối.

Số lượng thẩm phán trên số dân giữa các tỉnh rất khác nhau. Tình trạng này không đảm bảo sự công bằng cho người dân.

2. Cải cách bản đồ tư pháp là cần thiết để đổi mới hoạt động của các tòa án

Nhiều nghiên cứu cho thấy rằng các tòa án có quy mô quá nhỏ gặp nhiều khó khăn để giải quyết một số vụ kiện. Đó là những khó khăn trong việc quản lý nhân sự hàng ngày liên quan đến việc luân chuyển thẩm phán, thay thế nhân viên, vấn đề làm việc bán thời gian, vấn đề nghỉ ốm, những khó khăn này ảnh hưởng đến hiệu quả hoạt động của tòa án.

Việc chia nhỏ thái quá các đơn vị tư pháp đặt ra những khó khăn về bảo dưỡng cơ sở vật chất và an ninh.

3. Mô hình tổ chức hiện nay không đảm bảo một chính sách tư pháp nhất quán, hài hòa

Sự không nhất quán giữa bản đồ tư pháp và bản đồ hành chính gây rất nhiều khó khăn trong việc thực hiện các chính sách công.

Không có sự thống nhất giữa bản đồ tư pháp, bản đồ trại giam và bản đồ trợ giúp tư pháp cho thanh niên. Như vậy, làm thế nào đảm bảo tái hòa nhập xã hội một cách hiệu quả cho các đối tượng thanh thiếu niên gặp khó khăn ?

Không có sự thống nhất giữa địa hạt của một số viện công tố và cơ quan điều tra. Như vậy, làm thế nào đảm bảo một chính sách hình sự hiệu quả ?

Vì những lý do trên, cần phải cải cách bản đồ tư pháp.

II. CÁC NGUYÊN TẮC ĐỔI MỚI TỔ CHỨC TÒA ÁN

1. Tăng cường chất lượng tư pháp

Nguyên tắc tư pháp gần dân không đồng nghĩa với việc duy trì các tòa án có ít hoạt động.

Những người thực thi công lý, dù là chuyên nghiệp hay không chuyên nghiệp, đều không thể đạt được hoặc duy trì một trình độ chuyên môn cần thiết nếu hoạt động dưới một mức nhất định.

Chính vì vậy, ngoài nguyên tắc tư pháp gần dân, hiện đang chịu nhiều tác động của sự phát triển các công nghệ mới, các cơ quan tư pháp phải tiếp tục đảm bảo các yêu cầu về chất lượng và hiệu quả của hoạt động tư pháp.

2. Thích ứng với sự phát triển của pháp luật

Hiện nay, không thể đồng thời hiểu biết nhiều lĩnh vực pháp luật và có trình độ chuyên môn ngang bằng nhau trong từng lĩnh vực đó.

Việc chuyên môn hóa một số thẩm phán là một giải pháp cho vấn đề này.

Tuy nhiên, giải pháp này chỉ thực hiện được trong các tòa án có quy mô nhất định và không gặp phải những vấn đề hàng ngày về tổ chức như các tòa án nhỏ.

3. Bảo đảm hệ thống tổ chức tòa án rõ ràng, dễ hiểu hơn

Việc phân định thẩm quyền giữa các tòa án phải rõ ràng.

Cơ cấu tổ chức của các tòa án phải tạo thuận lợi cho việc phối hợp với các cơ quan quản lý nhà nước khác ở cấp tỉnh cũng như cấp vùng.

Về tư pháp gần dân và trợ giúp pháp lý, đã đến lúc cần phải tăng cường hoạt động của các nhà tư pháp và pháp luật !

Nên chăng đảm bảo cho người dân chỉ cần đến một nơi duy nhất để được cung cấp các dịch vụ khác nhau như : trung gian, hòa giải trong lĩnh vực dân sự, hình sự, tư vấn pháp luật, đền bù hình sự, lục sự một cửa ?

Đó chính là yêu cầu thành lập các cơ sở cung cấp các dịch vụ công trong lĩnh vực tư pháp và pháp luật.

4. Bảo đảm quản lý hiệu quả tòa án

Các tòa án phải có quy mô tương đối lớn để sử dụng tối ưu các phương tiện tài chính và nhân lực được cung cấp.

III. NGOÀI CÁC NGUYÊN TẮC NÊU TRÊN, VIỆC SẮP XẾP LẠI CÁC TÒA ÁN PHẢI TUÂN THỦ CÁC TIÊU CHÍ NHẤT ĐỊNH

Các tiêu chí này bao gồm :

- Mức độ phát triển hoạt động của tòa án,
- Mức độ phát triển kinh tế và dân số,
- Các đặc điểm địa lý,

- Số lượng thẩm phán và nhân viên,
- Số lượng những người hành nghề pháp luật (luật sư ...)
- Cơ sở vật chất.

Cũng cần phải tính đến các nguyên tắc pháp lý cơ bản như nguyên tắc xét xử tập thể và vô tư của thẩm phán, dù là thẩm phán chuyên nghiệp hay không chuyên nghiệp.

Cần phải xác định từ mức hoạt động nào tòa sơ thẩm thẩm quyền hẹp hoặc phòng lục sự biệt phái phải được sắp xếp lại.

Vấn đề này phải được xem xét trên cơ sở các dịch vụ tư pháp gần dân được thực hiện tại các nhà tư pháp và pháp luật và các cơ sở trợ giúp pháp lý, hoạt động này phải được phối hợp chặt chẽ hơn với các tòa sơ thẩm thẩm quyền hẹp.

Cần phải xác định từ mức hoạt động nào tòa lao động sơ thẩm phải được sắp xếp lại.

Mục đích cần đạt được không đương nhiên là một tòa lao động sơ thẩm ở mỗi tỉnh.

Về vấn đề này, cần tránh áp dụng một mô hình quá cứng nhắc.

Liên quan đến **tòa thương mại sơ thẩm**, pháp luật về thủ tục giải quyết phá sản doanh nghiệp ngày càng phát triển mang tính chuyên sâu, đòi hỏi phải chuyên môn hóa đội ngũ thẩm phán. Để làm chủ được các vụ kiện và đưa ra bản án có chất lượng, đòi hỏi tòa án phải có một khối lượng hoạt động tối thiểu.

Nguyên tắc xét xử vô tư đặt ra yêu cầu là người nào đã tham gia vào việc phòng ngừa khó khăn cho một doanh nghiệp thì sau đó, không được tham gia vào hội đồng giải quyết thủ tục phục hồi hoặc phá sản doanh nghiệp đó nữa.

Các ràng buộc về mặt tổ tụng này cần phải được tính đến để xác định quy mô hợp lý của các tòa án không chuyên nghiệp như tòa thương mại sơ thẩm.

Mỗi tòa thương mại sơ thẩm cũng cần phải được đặt bên cạnh một viện công tố có thẩm quyền kiểm sát thủ tục tố tụng.

Cũng phải xem xét việc duy trì thẩm quyền xét xử thương mại được trao cho một số tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng, để đảm bảo sự thống nhất trong việc giải quyết các vụ kiện liên quan đến các doanh nghiệp.

Liên quan đến **tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng**, nhiều mô hình tổ chức được đề xuất. - một tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng được thành lập ở mỗi tỉnh, tòa án này có các chi nhánh để giải quyết các vụ kiện nhỏ ở cơ sở, các vụ kiện phức tạp hoặc chuyên sâu thì được giải quyết tại trụ sở chính của tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng. Theo mô hình này, các tòa lao động sơ thẩm và tòa thương mại sơ thẩm sẽ là các chi nhánh của tòa án tỉnh, hoặc giữ quy chế hiện nay.

- Duy trì mô hình ba cấp tòa sơ thẩm như hiện nay, bao gồm tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng, tòa sơ thẩm thẩm quyền hẹp, cơ sở tư pháp gần dân, đồng thời chỉ giữ một tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng ở mỗi tỉnh. Trong mô hình này, các tòa lao động sơ thẩm và tòa thương mại sơ thẩm giữ quy chế hiện nay.
- Mô hình nhiều tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng trên một tỉnh. Trong mô hình này, có thể thống nhất tổ chức hành chính của tất cả các tòa án của tỉnh tại tòa án lớn nhất.

Về **tòa án phúc thẩm**, cần phải xem xét phân bổ lại một số tòa án để đảm bảo sự thống nhất giữa tổ chức tư pháp và tổ chức hành chính, có tính đến điều kiện và đặc thù của từng địa phương.

Bên cạnh đó, cần phải xem xét thiết lập **bộ phận điều tra** ở tòa án bắt đầu từ ngày 1/3/2008.

Việc xác định địa điểm đặt các bộ phận điều tra phải thiết thực và căn cứ vào đặc thù của từng địa phương.

Việc bố trí điểm đặt tòa đại hình, Tòa sơ thẩm giải quyết các vụ việc liên quan đến trẻ vị thành niên và các cơ sở tạm giam phải góp phần vào việc xác định vị trí đặt các bộ phận điều tra này.

Có thể chọn phương án tòa án với ba bộ phận điều tra.

Đối với các tòa án khác, cần xác định các tiêu chí liên quan đến hoạt động của các bộ phận điều tra và tiêu chí về phân bổ theo lãnh thổ.

III. ĐỔI MỚI TỔ CHỨC TÒA ÁN KHÔNG THỂ KHÔNG GẮN LIỀN VỚI VIỆC TRIỂN KHAI CÁC BIỆN PHÁP HỖ TRỢ PHÙ HỢP

Đổi mới tổ chức tòa án không được gây ra tình trạng đảo lộn trong cơ cấu tổ chức các ngành pháp lý và tư pháp.

Đổi mới tổ chức tòa án không được ảnh hưởng xấu tới cơ cấu tổ chức theo lãnh thổ của các chủ thể hoạt động trong lĩnh vực pháp luật : đoàn luật sư, hiệp hội nghề nghiệp, Hội đồng thừa phát lại hay công chứng, các cơ sở đào tạo.

Đầu tiên, người dân sẽ lựa chọn một luật sư bởi vì văn phòng của luật sư này ở gần nơi ở của họ chứ không phải ở gần một tòa án.

Hoạt động của luật sư không phụ thuộc vào vị trí văn phòng của họ ở gần hay xa tòa án mà vào vị trí văn phòng của họ trong một khu vực dân cư hay khu kinh tế.

Sẽ thảo luận cởi mở về vấn đề luật sư có thể đại diện cho khách hàng trước bất kỳ Tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng nào thuộc địa bàn của Tòa phúc thẩm hay không và về việc cải thiện việc luật sư đại diện cho khách hàng trong một số loại vụ kiện cụ thể.

Đổi mới tổ chức tòa án phải đi liền với một chương trình đổi mới hoạt động tư pháp thông qua việc ứng dụng công nghệ thông tin vào trong hoạt động xét xử.

Việc **số hóa dữ liệu thủ tục** phải được tăng cường hơn nữa trong đời sống tư pháp nhằm cho phép **người dân và các chuyên gia pháp luật** thực hiện một số thủ trên mạng Internet:

- Yêu cầu cung cấp bản sao của một bản án, quyết định ;
- Yêu cầu được hỗ trợ án phí và chi phí thi hành án (đối với người có điều kiện kinh tế khó khăn) ;
- Yêu cầu bồi thường gửi đến Ủy ban bồi thường thiệt hại cho các nạn nhân của các hành vi vi phạm hình sự;
- Mở cho các luật sư khả năng nắm bắt được diễn biến của một vụ việc đang được Tòa án thụ lý và liên hệ với các bên ;
- Tạo điều kiện thuận lợi cho việc nắm bắt vụ việc hình sự.

Đối với **thẩm phán và các nhân viên**, các công nghệ mới này cũng đưa lại nhiều ứng dụng cụ thể và có ý nghĩa :

- Trao đổi dữ liệu với các đoàn luật sư giúp quản lý theo phương thức mới các hồ sơ;
- Có các hạn chế về việc ghi/tải dữ liệu và xin các bản sao;
- Việc lưu dữ liệu điện tử được thực hiện tự động;
- Công việc của thẩm phán được cải thiện : theo dõi trực tiếp từ nơi làm việc diễn biến của một vụ việc;
- Chuyển các dữ liệu bằng văn bản giấy, tranh...lên thành dữ liệu điện tử ;
- Đưa ra quyết định và soạn thảo các bản án dễ dàng hơn.

Các phương tiện thông tin và truyền thông mới này cũng đưa lại một cái nhìn mới về khoảng cách tồn tại giữa người dân, chuyên gia pháp luật (luật sư, thừa phát lại, công chứng viên) với Tòa án nơi đưa ra phán quyết.

Kể từ ngày 1/1/2008, trong lĩnh vực hình sự, tất cả các tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng và các tòa phúc thẩm sẽ được trang bị máy quét ảnh (scanner) và các máy chủ có cấu hình cao phục vụ việc số hóa hồ sơ.

Trong lĩnh vực dân sự, tất cả các tòa sơ thẩm thẩm quyền rộng sẽ được trang bị một hệ thống cho phép các luật sư có thể theo dõi trên mạng Internet tình hình vụ việc do tòa xử lý mà không cần phải đi tới Tòa.

Hội thảo “Đổi mới hệ thống tổ chức Tòa án”
Nhà Pháp luật Việt – Pháp. Hà Nội, ngày 29-30/10/2008
Bản dịch của Nhà Pháp luật Việt – Pháp

Về việc thành lập một **Ban công tác phụ trách dự án thay đổi bản đồ tư pháp**, trực thuộc Khối thư ký, Bộ Tư pháp. Ban công tác này sẽ liên hệ trực tiếp và thường xuyên với Văn phòng Bộ trưởng đặc biệt với cố vấn đặc trách về đổi mới tổ chức hệ thống tòa án. Ban công tác sẽ nghiên cứu toàn bộ các vấn đề đặt ra trong quá trình đổi mới bản đồ tư pháp dự định tiến hành trên các phương diện pháp lý, cơ cấu tổ chức, con người, thiết bị và kỹ thuật.

Cũng cần đặc biệt chú ý tới các hệ quả xã hội của quá trình thay đổi tổ chức tòa án để có thể có các biện pháp hỗ trợ những người hoạt động trong lĩnh vực tư pháp và pháp luật chịu tác động của quá trình này. Ban công tác sẽ có một bộ phận phụ trách việc hỗ trợ về mặt xã hội cho các chủ thể này. Bộ phận này sẽ liên hệ chặt chẽ với các cộng tác viên cơ sở được mỗi tòa sơ thẩm chỉ định.

SOURCE: Hội thảo “Đổi mới hệ thống tổ chức Tòa án”
Nhà Pháp luật Việt – Pháp. Hà Nội, ngày 29-30/10/2008
Bản dịch của Nhà Pháp luật Việt – Pháp